

GENÇ MÜTEFEKKİRLER DERGİSİ

JOURNAL OF YOUNG INTELLECTUALS

e-ISSN: 2718-000X

Yıl: 4, Cilt: 4, Sayı: 3

Aralık-2023

MAKALE BİLGİLERİ

Hz. Peygamber Döneminde İlk Müslüman Kadınlar

Hz. The First Muslim Women in the Time of the Prophet

YAZAR

Eyyüp ERTAŞ

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

eyupertas02@hotmail.com

ORCID: 0000-0002-0951-1750

Yayın Bilgisi

Yayın Türü: Araştırma Makalesi

Makale Geliş Tarihi: 12.10.2023

Makale Kabul Tarihi: 05.12.2023

Sayfa Aralığı: 805-816

ÖZET

Cahiliye dönemi kadının konumu, Hz. Peygamber dönemiyle kıyas edilemeyecek kadar farklıydı. Allah Resulü, İslamî tebliği bütün fertlere yaymayı şîâr edinmişti. Bu da yeni gelen dinin, topyekûn bir değişim olduğunu göstermektedir. Sanat, zanaat, ilim, tıp, savaş vb. tüm alanlarda kadını görebilmekteyiz. Kadının bu alanlara girmesi, farklı ilim alanlarının gelişmesi, kadının zihinlerde olan konumunun değişmesine yol açtı. Hz. Peygamber'in eğitim metodunu incelediğimizde O, cinsiyete değil, liyakate önem verdiği şahit oluruz.

Allah Resul'ünün bu yöntemi sayesinde kadınlarda bir aidiyet duygusu oluşmuş ve tebliğde Hz. Peygamber'e yardımcı olmuşlardır. Sosyal ve psikolojik anlamda şecaat kazanmış olan ilk Müslüman kadınlar sayesinde, bugün adından bahsettiğimiz tarihe yön veren şahsiyetlerin yetişmesine katkı sağlamışlardır.

Anahtar Kelimeler: Kadın, Cahiliye, Müslüman, Eğitim

ABSTRACT

The position of women in the period of ignorance, Hz. It was incomparably different from the period of the Prophet. The Messenger of Allah made it his mission to spread the Islamic message to all individuals. This shows that the new religion is a total change. Art, craft, science, medicine, war, etc. We can see women in all areas. The entry of women into these fields and the development of different fields of science led to a change in the position of women in minds. Hz. When we examine the Prophet's education method, we witness that he gave importance to merit, not gender.

Thanks to this method of the Messenger of Allah, a sense of belonging was created in women and Hz. They helped the Prophet. Thanks to the first Muslim women who gained social and psychological bravery, they contributed to the education of the figures who shape the history we talk about today.

Key Words: Woman, Ignorance, Muslim, Education

GİRİŞ

Hız. Peygamber'e nübüvvet emri gelince, Mekke toplumunun adaletsiz düzeni reddedilmişti. O, ilk vahyi; toplumun haksız, adil olmayan yaşantılarından kaçmak için sığındığı mağarada almıştı. Vahiy gelmeden önce içinde hep bir boşluk, kendisinde garip haller vardı. İlk vahye muhatap olması da zorlukların başlangıcıydı. Mekke'nin bütün tekebbürlerine karşı yalnızdı. Cahiliye dönemi diye adlandırılan bu dönemde kadının önemi yok denecek kadar azdı.

Bu dönemi en iyi anlamanın yolu; Arap tarihini, kadının cahiliye dönemindeki konumunu anlamaktan geçer. Her ne kadar İslâmiyet'i kabul edenlerin arasında zengin ve soyca itibarlı kişiler olsa da bu durum; fakir, ellerinde hiçbir sosyal ve siyasi güç olmayan kişilerin olduğu gerçeğini de değiştirmez. İslâm öncesi dönemde kadın sıradan bir varlık olarak kabul edildiği için, eğitim haklarından ve bazı sosyal haklarından söz edilemezdi. Statü bakımından prestij sahibi kadınlar istisna olmak üzere, Araplarda da durum farksız değildi. (Günaltay , 1997) Kadın cinsel bir metâ olarak görülür, kimi yerde uğursuz sayılır, toplum içinde itilip kakılan bir konuma sahipti.(Acarlıoğlu, 2018) Hız. Peygamber'in açık davetinden (Diyanet İşleri Başkanlığı, 2011) sonra Mekke'li müşriklerin boykot uygulamasından, maddi manevi zarar gören Müslümanların varlığı, bu duruma örnek olarak gösterilebilir.

Hız. Peygamber'e iman eden kadınlar, tebliğ vazifesini daha geniş alana yaymaları, davasına ortak olma adına önemli başarılar elde etmişlerdir. Kadının erkeğe göre daha kolay ikna olduğu ve daha duygusal davrandığını Kur'an-ı Kerim beyan ediyor. (Diyanet İşleri Başkanlığı, 2020) Kadınlar; ilim, cesaret, hulk ve davranışlarıyla örnek olmuş; örnek şahsiyetler yetiştirmişlerdir. İslâm'ın ilk yıllarında Hız. Peygamber'e destek verenlerin çoğunluğu kadınlardan oluşmaktaydı denilebilir. Kadınlar Hız. Peygamber'e kol kanat germiş, hiçbir desteği esirgememişlerdir. Zira bir davanın arkasında kadınların olması önemli bir güçtür. Peygamberliğe hazırlık döneminde Hız. Hatice gibi bir kadının şefkati ve inancı Hız. Peygamber'e psikolojik güç vermişti. Hız. Peygamber de tebliğ faaliyetlerini bu ölçüde şekillendirmiş, daha sonra kadınlara özel günler tahsis ederek tebliğ faaliyetlerini sürdürmüştür. Rivayetlere göre Hız. Ömer Müslüman olmadan önce

iman edenlerin çoğunluğu kadınlardan oluşmaktaydı. Dönemin şartları göz önüne alındığında kadınların bu gayretlerini incelemek ehemmiyet arz etmektedir.

1. Hz. Peygamber'in İlk Tebliği: Hanımlar

Hz. Peygamber Kur'an-ı tebliğ etmekle görevlendirildiği zaman, bu işe akrabalarından başlaması yolundaki ilahi emri yerine getirirken (Diyanet İşleri Başkanlığı, 2011) eşi Hz. Hatice'den sonra kendisine yakın olan kişileri de göz ardı etmemiştir. Bu da Hz. Peygamber'in ne denli vefalı olduğunu göstermektedir. Çocukluk, gençlik hatta hayatının her safhasında yanında olan Ümmü Eymen bereke bint. Sa'labe b. Amr el-Habeşsiye, ilk oğlu Eymen'e nispetle Ümmü Eymen künyesiyle meşhur; Peygamber'in davetini tereddütsüz kabul etmiş ilk Müslümanlardan olmuştur. Hz. Peygamber "Ümmü Eymen annemden sonra annemdir. (Müslim, 1374-75\1955-56)" buyurmuştur. Hayatı boyunca kendisine hizmet eden Ümmü Eymen'i işaret ederek: *Bu benim ailemden geriye kalan tek kişidir.* (el- Askalanî, 1994) Hz. Peygamber'in hayatının her alanında olduğu gibi Uhud, Hayber, Huneyn gibi önemli savaşlarda cephede yer almıştır. (el- Vakidi , 1989) Hz. Ebû Bekir ve Ömer; Ümmü Eymen'e hürmet eder sık sık ziyaretlerine giderlerdi. Vefat ettiğinde Hz. Ömer: "İslâm bugün güç kaybetti." diyerek gözyaşı dökmüştür. (İbn Sa'd, 1985)

Allah Resulü, Peygamberliğin ilk dönemlerinde gördüğü her yerde kadınları selamladığı (İbn Sa'd, 1985) dertlerini dinleyip kendilerine dua ettiği rivayet edilmiştir. (İbn Sa'd, 1985) Hz. Peygamber kadınların hem sosyal hayatta hem de davasının yanında yer almalarını istemiş, bu isteğini fiilen ve kavlen dile getirmiştir. Nitekim; kendisine küçükken bakan amcasının eşi Fatma bint. Esed'i unutmamış hem sevgisini göstermiş hem de Müslüman olmasını gönülden istemiştir. Hz. Peygamber'in kendisine; "Ey anneciğim! Senin Cehennem ateşinde yanmana dayanamam!" diyerek O'nu Müslüman olmaya teşvik etmiştir. (el-Halebi , 2006) Kocası Ebû Talib Müslüman olmadığı için bu davete mesafeli davransa da oğlu Ali'nin Müslüman olması O'nu da harekete geçirdi ve Müslüman oldu. (İbn'ül Esîr, 1989) Fatma bint Esed'in kendi başına bu kararı verebilmesi de Ebû Talib'in hem oğlunun hem de karısının inancına karışmadığı ve onları muhayyer bıraktığını göstermektedir.

Hız. Peygamber çevredeki erkekleri davet etmesiyle dolaylı yoldan kadınları da davet etmiş oluyordu. Cahiliye döneminde putlardan, haram hükmü gelmemiş olmasına rağmen sarhoş edici metâlerden uzak duran Osman b. Maz'un ile evlenen Havle Bint. Hâkim Hz. Peygamber'e Âişe ve Sevde ile evlenmesi teklifinde bulunmuştu. Allah Resul'ünü yakinen tanıyan, seven Havle Bint. Hâkim, eşinin davetiyle Müslüman olmuş; bu uğurda canla, başla mücadele etmiştir. (İbn'ül Esîr, 1989) Allah Resul'ünün Peygamber olmadan evvel, gönlüne dokunduğu, sevip saydığı, sıhriyetten dolayı ziyaret ettiği hanımların çoğu, O'nu davasında yalnız bırakmamıştır.

Hız. Ömer'in Dâru'l Erkam'da son Müslüman kişi olduğu kaydedilmektedir. (İbn İshak, 1978) Buna göre Hız. Ömer'den önce Müslüman olan kadınları şöyle sıralayabiliriz:

1. Hız. Hatice (İbn İshak, 1978)
2. Lübâne bint el- Hâris (İbn Sa'd, 1985)
3. Hız. Peygamber'in Kızları (el-Halebi , 2006)
4. Ümmü Seleme bint. Ebû Ümeyye
5. Leyla bint. Ebû Hasme
6. Sehle bint. Süheyl
7. Ümmü Külsüm bint. Süheyl b. Amr (İbn İshak, 1978)
8. Fâtıma bint. el- Hattâb (İbn Sa'd, 1985)
9. Cârîye bint. Amr (İbn Sa'd, 1985)
10. Esmâ bint. Umeys
11. Remle Bint. Ebû Avf (İbn Sa'd, 1985)
12. Selma bint. Umeys (İbn Sa'd, 1985)
13. Selma Bint Sahr (İbn'ül Esîr, 1989)
14. Sümeyye (İbn'ül Esîr, 1989)
15. Ümmü Eymen (İbn Sa'd, 1985)
16. Safiyye Bint. Abdulmuttalib (Belâzurî, 1996)

2. Kadınların Hız. Peygamber'e Yardımı

Hız. Peygambere ilk vahiyler geldiği zaman Hız. Hatice durumunu fark eder ve bu sıkıntılı süreçte her konuda kendisine yardımcı olur. (Belâzurî, 1996) Hız. Hatice, risaletin en sıkıntılı devri diyebileceğimiz ilk on yıllık süre içerisinde malıyla, canıyla kocasına

destek olur; sohbetiyle üzüntülerini giderip teselli ederdi. (İbn İshak, 1978) Kendisi sadece bir eş olarak kalmamış, İslâm uğruna çok önemli görevleri üstlenmiştir.

Hamidullah bu konuda; şayet O'nun yardımını olmasaydı Hz. Peygamber de diğer birçok Peygamber gibi başarısız olup vefat edebilirdi. (Hamidullah, 2022) der. Her ne kadar bu görüşe katılmasak da Hamidullah'ın haklılık payı olabilir. Bir gün Hz. Peygamber Hz.

Hatice'yi hayırla anarken Hz. Âişe; O sadece yaşlı bir kadın değil miydi? Allah sana daha iyilerini verdi deyince Hz. Peygamber bu sözlerine kızar ve şöyle der: “Hayır vallahi Allah O'ndan daha hayırlılarını bana vermedi. Herkes beni yalanlarken O bana inandı. İnsanlar beni yalanlarken O doğruladı. Toplum beni mahrum bırakırken O, beni malına ortak etti ve Allah beni O'ndan çocuk sahibi yaptı.” der. (İbn'ül Esîr, 1989) Hz. Hatice İslam'a girdikten sonra O'nun Hz. Peygamber'den olan kızları Rukiyye, Zeynep, Ümmü Gülsüm, Fatma'da ve Hz. Hatice'nin önceki kocasından olan kızı Hind'de Müslüman olur. (ed-Diyarbakri) Hz. Peygamber'in “*Yakın akrabaları da uyar.*” (26/214) âyeti gereği akrabalarını toplayıp İslâm'ı tebliğ edince Ebû Leheb buna engel oldu ve söze halası atılıp; Hz. Peygamber'i savunacak sözler etmiş ve davasının yanında olduğunu göstermiş bunu destekler mahiyette bir şiir okumuştur. (İbn Sa'd, 1985) Yine aynı şekilde Hz.

Peygamber'in halası Safiyye'de O'na inanmış ve O'nu desteklemiştir. (İbn Hibban, 1997) Mekke'den Medine'ye hicret etmeye karar veren Hz. Peygamber, daha önceden Müslüman olan Hz. Ebûbekir'in kızı Esmâ, gece olduğu zaman kendilerine yiyecek götürmüştür. (ed-Diyarbakri) Esmâ onların yiyeceklerini götürürken yiyecekleri bağlayacak bir şey bulamadığından, belindeki kuşağı çözüp bağladığı için Zâtu'n Nitakayn (iki kuşak sahibi) lakabını alır. (ez-Zebîdî, 2019) Hz. Peygamber'e çok yakın bir aileye mensup bulunduğundan kültürlü bir ortamda yetişti. İslâm'ı en iyi yorumlayanların öncülerinden oldu. Eğitim sürecini yüz yaşına kadar aralıksız sürdüren Hz. Esmâ'ya olan hayranlığını İbnü'l Esîr şöyle dile getirir: “Esmâ bint Ebû Bekir, yaşlı yaşına rağmen önemli konularda istişare edilen, güçlü bir zekâyâ, sağlam bir imana sahip ve büyük felaketlere göğüs geren eşsiz bir hanımdı. (İbn'ül Esîr, 1989)

3. İlk Müslüman Kadınların Tebliğ'deki Rolü

İnen âyetleri insanlara ulaştırma ve bildirmesi Hz. Peygamber'e verilmiş bir görevdir. (Diyarbakri İşleri Başkanlığı, 2011) Hz. Peygamber bu görevi yerine getirirken, etrafında

kendisine inanan insanların desteğini gördüğü anlaşılmaktadır. Bunlar arasında kadınların önemli bir rolü olduğu söylenebilir. Hz. Peygamber'e ilk inanan kişi olarak Hz. Hatice'nin kendi kızlarına ve önceki evliliğinden olan kızına tebliğ etmesiyle müslüman olduklarından bahsetmiştik. (İbn Sa'd, 1985) Mekke'li bir hristiyan olan Addas'ın İslâm'ı kabulü de Hz. Hatice'nin sözlerinin tesiriyle olmuştur. Hz. Hatice evinde hizmet eden herkese bu daveti anlatmıştı. (Hamidullah , 2022) Hz. Hatice'den sonra Mekke'de İslâm'ı ilk kabul eden hanımlardan olan (Hamidullah , 2022) Ümmü'l Fadl olarak da bilinen Lübabe bint. Hâris, Hz. Peygamber'in amcasıyla evlenmiş ve bu sayede amcası Abbas, daha sonradan Müslüman olmuştur. (Hamidullah , 2022) Mekke'li birçok kişinin

Müslüman olmasına vesile olmuş Guzeyye bint. Dûdân, Mekke'liler tarafından işkence ile sürgüne gönderilmiştir. Bu olayı kendisi şöyle anlatıyor: Üç gün üç gece açlık ve yorgunluktan bilincimi kaybedip ölü bir vaziyete gelmiştim. Gece olunca bir yerde konakladık ve birden yüzümde yabancı bir şey hissettim. Elimi götürdüğümde su olduğunu anladım kana kana içip, yüzümü ve vücudumu suyla ıslattım. İplerle bağlıyken beni toparlanıp kendime gelmiş gören kervancılar, korktular ve durumu onlara anlatınca pişman olup Müslüman oldular. (el- Bağdadi, ts) Guzeyye'nin sürgün edildiği yerde neler yaptığı konusunda bir bilgiye rastlayamadık. Fakat bu kadar ihlaslı bir kadının gittiği yerde tebliğe devam ettiğini tahmin etmek güç değildir. (Fayda, 1982) Nesebi hakkında farklı rivayetler mevcut olan Guzeyye, bu ihtilafın sebebini İbn Hacer genişçe aktarır. (İbn Hacer, 1994) İslâm'ın ikici halifesi olacak Hz. Ömer de kardeşi Fâtıma bint elHattâb'ın irşadı sonucu düşünmüş ve Dâru'l Erkam'a giderek aynı gün Müslüman olmuştur. (İbn Sa'd, 1985) Hz. Peygamber'in tebliğine olumlu cevap veren Ümmü Fadl olarak bilinen Lübâne bint. Haris, Hz. Hatice'nin yakın arkadaşı sayılırdı. Arkadaşlık ve akrabalık bağlarından ötürü sık sık ziyaretine giderdi. Aynı zamanda Hz. Peygamber'in amcasının da eşi olan Ümmü Fadl, bu yakınlık sebebiyle vahiy sürecine de şahit olmuştur. Hz. Hatice'den sonra iman eden ilk kadın olarak kayıtlara geçmiştir. (İbn Sa'd, 1985) Ümmü Fadl Müslüman olunca kız kardeşlerinin her biriyle görüşerek onlara vahiy anlatmış, onları İslâm'a davet ederek ilk müslümanlardan olmasına vesile olmuştur. Bu kız kardeşlerinden olan ve İslam dinine destek olan biri de Esmâ bint. Umeys'tir.

4. İlk Müslüman Kadınların Eğitim ve Öğretimi

İslâm ilme büyük önem vermiştir. (Diyanet İşleri Başkanlığı, 2020) Kur'an Kerim de tebliğin eğitim öğretimle olacağına ehemmiyet vermiş ve dikkat çekmiştir. (Diyanet İşleri Başkanlığı, 2020) Hz. Peygamber, vahiyden hemen sonra kendisine inen ayetleri müminlere ulaştırma çabası içinde olmuştur. Resulullah (s.a.v) inen ayetleri önce erkeklere okur, daha sonra kadınlara okur ve vahiy kâtiplerine yazdırırdı. (İbn İshak, 1978) Zira vahye muhatap bakımından bu iki topluluğun bir farkı yoktur. Bayram hutbelerinde de bu tavrın çok vuku bulduğu bir hadisedir. (el-Buhârî & nşr. , 1422\2001) İslâm'ın ilk dönemlerinde okuma yazma bilen kişi sayısı sınırlıdır. (Gözütok, 2002) Okuma yazma bilen sınırlı sayıdaki kadın sahabilerin başında Şifa bint. Abdillâh elAdeviyye gelmektedir. (Kettani, t.s) Öte yandan İslâm'dan önce Arapların bazılarının kız çocuklarına kötü tavır takındıkları İslâm'ın bu düşünceyi kaldırmaya çalıştığı bilinmektedir. Hz. Ömer, Arapların İslâm'dan önce kadına değer vermediğini rivayet etmektedir. (el-Buhârî & nşr. Nasr , 1422/2001) İbn Kuteybe; *“Ey İman edenler kendinizi ve çoluk çocuğunuzu cehennem ateşinden koruyun...”* (Diyanet İşleri Başkanlığı, 2011) ayetini şöyle tefsir eder; Çoluk çocuğunuzu eğiterek, ta'lim ederek ve kendilerini ateşten koruyacak şeylerle onlara yardım ederek, onları cehennemden koruyunuz. (ed-Dîneveri., 1958) Buna göre Hz. Peygamber, tebliğ faaliyetine yakın akrabasından başladığı gibi eğitim ve öğretime de ilk Müslüman olan hanımı, Hz. Hatice'den başlar. Hz. Peygamber'in O'na abdest ve namaz kılmayı öğrettiği ifade edilmektedir. (İbn Hibban, 1997) İlk Müslümanlardan olan Hz. Ebû Bekir'in evine sık sık giden Hz. Peygamber, bu evde ebeveynin terbiyesinde bulunan Hz. Aişe'ye iyi davranmasını Ümmü Rûmmân'a tavsiye eder. (İbn Sa'd, 1985) Aynı şekilde Hz. Peygamberin hanımlarından olan Ümmü Seleme, anlayamadığı bazı konuları kocasına sorarak öğrenir. O'na akşam ezanında okunacak bir dua öğrettiği rivayet edilir. (İbn kayyım,, 1994) Hz. Ömer Müslüman olmadan önce kız kardeşi Fâtıma (Ümmü Cemil) kocasıyla beraber İslâm'a girer. Hz. Peygamber bu aileye özel öğretmen olarak Habbab b. Eret'i görevlendirir. İbn Hişâm bu görevlendirmenin Fatıma'nın eğitim ve öğretimi için olduğunu ifade eder. (İbn Hişâm, ts.) İslâm için büyük sıkıntılara gark olmuş ve kocası Cafer b. Ebû Tâlib'i kaybetmiş olan

Esmâ b. Umeys'e Hz. Peygamber'in sıkıntılı zamanlarda okuyacağı bir dua öğrettiği rivayet edilir. (es- Sicistâni, 1981) Eğitime ve öğretime katkıları olan kadınların başında Ümmü Seleme'yi zikredebiliriz. Herhangi bir dinî konuda bilgi edinmek isteyen kadınların Hz. Peygamber'in hanımlarına başvurduğu rivayet edilmektedir. (İbn Sa'd, 1985) Esasen ilk Müslüman kadınların ilmi faaliyetlerini aktarabilmek için her şahısa ayrı bir başlık açmak gerekir ki biz sadece bunlardan bir kısmını aktarmakla yetineceğiz. Aynı şekilde Ebû Bekir'in kızı Esmâ'nın da ilk Müslümanlardan olması, Peygamber'e yakın olması sebebiyle, O'nu zengin bir hadis bilgisine sahip kılmıştır. Özellikle oğulları Abdullah ve Urve b. Zübeyr; torunları Abbâd b. Abdullah, Abdullah b. Urve gibi kişiler kendisinden hadis nakletmiştir. (İbn Sa'd, 1985)

SONUÇ

Birçok rivayet Hz. Peygamber'in Müslüman kadınlarla olan münasebetlerine ve onlara değer verdiğine ışık tutmaktadır. Allah Resulü kadınların her alanda olmalarını önemsemiş ve onlara her alanda yer açmıştır. Bunun yanında kadınların ilim öğrenme noktasında ve toplumsal hayatta tıpkı erkekler gibi Peygamber'in yanında olduklarını ve görüşüklerini ortaya koymaktadır. Hz. Peygamber'in bir öğretmen olarak gelmesi ve eğitim öğretimde kadınları destekleyip yetiştirmesi, günümüzün çözülemeyen çoğu meselesini çözüme kavuşturmuştur. İlk Müslüman kadınları öğrenmek ve anlamak için, o günlerin zorlu şartlarına, imkânsızlıklarına, hâsılı; Arap toplumunda kadının konumuna bakmamız meseleyi anlamamıza yardımcı olacaktır. Kadınların İslâm ilimlerinde bu denli söz sahibi olmaları, önder/öncü olmaları da tamamen Hz. Peygamber'in metoduyla alakalıdır. Batı dünyasında kadının insan olup olmadığı tartışılırken, Allah Resulü hem Mekke hem Medine'de eğitimli bayanların yeteneklerinden istifade etmiş ve toplum içinde aktif rol oynamalarına olanak sağlamıştır. Günümüzde de hâlâ kadının sosyal, siyasi potansiyelinin tartışılması bizce Peygamber'i anlayamamış olduğumuzdan kaynaklıdır. Kadının çalışmasından, eğitim hakkının olup olmadığı meselesinin çözümü bizzat Hz. Peygamber'i anlamaktan geçer. İslâm Hukuku, Hadis ilmi gibi alanlarımızda Hz. Âişe ve Müslüman kadınların varlığı, rivayetleri pek çok olayın çözüm noktası olmuştur. İlim öğrenme noktasında eşit olan ilk Müslüman kadınlar, yeni bir ufuk açmış ve bir medeniyetin temelini atmışlardır. Hz. Peygamber'de günümüz sorunlarını ön

görmüşçesine hayatının son anlarında şu uyarıyı yapmaktan kendini alamamıştır: “Sizi iki zayıf(mahlukun) hakkı konusunda uyarıyorum: Yetimler ve kadınlar.” (en-Nisaburi, 1990)

KAYNAKÇA

Acarlıoğlu, A. *İlk Dönem İslâm Tarihinde Kadının Konumu*. Artuklu Akademi, 5/1 (2018).

Belâzurî, Ahmet b. Yahya b. Cabir, *Ensâbü'l Eşrâf. I-XIII Cilt*. Beyrut: Beyrut: Dâru'l Fikr, (1996).

Diyanet İşleri Başkanlığı, *Kur'an-ı Kerim Meâli, Şuara Suresi 26/214*. Ankara: DİB Yayınları, (2011).

Diyanet İşleri Başkanlığı, *Kur'an'ı Kerim Meali, Âl-i İmrân 3/20, Mâide 5/67,92,99, Ra'd 13/40, Nahl 16/35,82, Nûr 24/54, Ankebût 29/18, Ahzâb 33/39*. Ankara: DİB, (2011).

Diyanet İşleri Başkanlığı, *Kur'an'ın Kerim Meali*. Ankara: DİB Yayınları, (2011).

Diyanet İşleri Başkanlığı, *Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir 2\129,151, 3\164*. Ankara: DİB Yayınları, (2020).

ed-Dîneveri, İbn Kuteybe Ebû Muhammed b. Müslim. *Tefsîru'l ğaribu'l Kur'an*. Mısır, (1958).

ed-Diyarbakri, Hasan b. Muhammed b. Hasan (tarih yok). *Tarihu'l Hamis*. Beyrut: Beyrut:Daru's Sadr.

el- Askalanî, İbn Hacer Ahmed b. Ali. *el- İsbâbe fî temyizi's sahâbe,I-VIII Cilt*. Beyrut: Beyrut: Dâru'l Kütübü'l ilmiyye, (1994).

el- Bağdadi, İbn. Habib Ebû Ca'fer Muhammed. *el- Muhabber\ 1.Cilt*. Beyrut: Beyrut: Dâru'l Afâki'l Cedide,ts.

- el- Vakidi , Muhammed b. Ömer. *el- Meğâzî- I-III Cilt*. Beyrut: Beyrut: Dâr'ul A'lemi,(1989).
- el-Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmail. *el-Câmi 'u's-şahîh*. Beyrut: Dâru't Tavki'n-Necât, (1422/2001).
- el-Halebi , Ali b. Burhaneddin. *İnsânü'l uyûn fî sîretî-l emîni'l me'mun\ I-III Cilt*. Beyrut: Beyrut: dâr'ul kutubu'l ilmiyye, (2006).
- en-Nisaburi, Ebû Abdillâh Muhammed b. Abdillâh b. Muhammed Hâkim *Müstedrek Âla Sahihayn- I/131*. Beyrut: Beyrut: Daru'l Kütübü'l İlmiyye,(1990)
- es- Sicistâni, Ebû Dâvud Süleyman b. el Eş'as. *Sünen\ I-IV Cilt*. İstanbul: Çağrı yayınları,(1981).
- ez-Zebîdî, Zeynüddin Ahmed b. Ahmed b. Abdillatif. *Sahîh-i Buhârî Muhtasarı ve Tecrîd-i Sarîh Tercümesi ve Şerhi\8 Cilt*. İstanbul: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları,(2019).
- Fayda, Mustafa. *İslâmiyet'in Güney Arabistan'a Yayılışı*. Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, (1982).
- Gözütok, Şakir. *İlk Dönem İslâm Eğitim Tarihi*. İstanbul: Fecr Yayınları, (2002).
- Günaltay , Şemseddin. *İslam Öncesi Araplar ve Dinler*. Ankara: Ankara Okulu,(1997).
- Hamidullah , Muhammed. *İslâm Peygamberi*. İstanbul: Beyan Yayınları.(2022).
- İbn Hacer, Ahmed. b. Ali el Askalanî (1994). *el- İsâbe fî temyizi's sahâbe\ I-VIII Cilt*. Beyrut: Beyrut: Dâru'l Kütübü'l ilmiyye,(1994).
- İbn Hibban, Ebû Hatim Muhammed. *es-Sîretü'n Nebeviyye ve ahbaru'l-hulefa\II Cilt*. Beyrut: Beyrut: Kütubu's Sekafiye,(1997).
- İbn Hişam, Ebû Muhammed Abdulmelik. *es-Sîretü'n- Nebeviyye\I-II Cilt*. . Şirketü'l tabâatu 'l fenniyyetü'l müttehede,ts.

İbn İshak, Muhammed b. İshak b. Yesar *es-Sîretu 'n Nebeviyye*\I Cilt. Beyrut: Beyrut: Dâru'l Fikr, (1978).

İbn kayyım, Şemseddin Ebû Abdullah Muhammed b. Ebûbekir *Zâdü'l Meâd fî hedyi hayri'l ibâd. I-VI Cilt.* Kuveyt: Mektebetü'l Menarü'l İslâmiyye,(1994).

İbn Sa'd, Ebû Abdullah Muhammed. *et-Tabakâtü'l Kübra*\I-VIII Cilt. Beyrut, (1985).

İbn'ül Esîr, İzzeddin Eb'ul Hasan Ali b. el-Cezeri. *Üsdü'l ğâbe fî Ma'rifet'is Sahabe.* Beyrut: Beyrut: Dâru'l Fikr, (1989).

Kettani, Muhammed Abdulhayy b. Abdilkebir. *Nizamu'l Hukumeti'n Nebeviyye et-Teratîbu'l İdariyye.* Beyrut: Daru'l Erkam, ts.

Müslim, Ebü'l Hüseyin Müslim b. Haccâc. *el-Câmi 'u's-şahîh.* Kahire: Kahire Yayınları, (1374-75\1955-56).